

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Сьогодні початкова освіта проходить реформування. Акцентується увага на інтеграції, інноваційних методах навчання. Окрім того, нових підходів передбачає інклюзивна освіта. З-поміж важливих завдань Концепцією розвитку інклюзивної освіти сформульовано: формування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення психолого-педагогічного, медико-соціального супроводу; впровадження інклюзивної моделі навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням потреби суспільства; забезпечення доступу до соціального середовища та навчальних приміщень, розроблення та використання спеціального навчально-дидактичного забезпечення, реабілітаційних засобів навчання; удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзивного навчання [2]. Сьогодні ця проблема є актуальною, так як відбувається процес інтеграції таких дітей в загальний освітній простір.

Означене питання в центрі дослідження низки науковців: В.Засенко, А.Колупаєвої, Ю.Найди, Т. Пантюк, Т.Сак, О.Таранченко та інших. Відтк, А. Колупаєвою та О.Таранченко підкреслюється: «Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти – цінні й активні члени суспільства. Навчання в інклюзивних освітніх закладах корисне як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей, членів родин та суспільства в цілому. Взаємодія зі здоровими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь [1].

Наше спостереження за навчальною діяльністю учнів з особливими потребами (наприклад, з діагнозом «аутизм») проходило у процесі педагогічної практики «Перші дні дитини в школі».

У переважній більшості аутизм розуміється як хвороба, провідна ознака якої – недостатній розвиток навичок комунікації, соціальної взаємодії. Виходячи із цього, вчителю початкових класів, асистенту, в першу чергу потрібно спрямувати свою роботу на формування навичок спілкування, взаємодії між дитиною й класом. Зауважимо, що дитина, за якою ми спостерігали, досить добре розвинена, оскільки вміє рахувати від 1 до 20, розрізняє кольори та може самостійно складати речення за сюжетними малюнками. На жаль, головна проблема в діяльності учня – це розсіяність та неуважність. Дитина постійно втрачала інтерес до навчання та «закривалася» в собі, тому вчителю, асистенту потрібно було прикласти максимум зусиль, щоб зацікавити учня та

сконцентрувати його увагу на навчанні. Серед прийомів роботи з такою дитиною ми визначили:

1) візуалізацію розкладу. За допомогою спеціальних карток створювався власний настінний розклад, де зазначався порядок проведення уроків у часі. Це допомогло учневі сконцентрувати увагу на переліку предметів та дало змогу підготуватися до уроку. За допомогою карток були зазначені правила поведінки, так як дитина не розуміла, як вести себе в класі (розмовляла, ходила між партами тощо). Таким чином, можемо зробити висновок, що візуалізуючи, конкретизувалися вимоги до дитини і наші очікування до її поведінки. Вже за тиждень використовувалися ці картки учнем в якості шпаргалки.

2) моделювання. Моделювання розглядався як метод навчання учня і як прийом закріплення загальнонавчальних умінь. Як метод навчання, першокласник працював з леґо-конструктором, моделював різні предмети, супроводжуючи поясненням дії. Вся увага вчителя сконцентрована була на збагачення активного словника, розвиток зв'язного мовлення. Як прийом закріплення загальнонавчальних умінь, передбачав копіювання дії вчителя, асистента. Не пояснюється словесно дія, а демонструється: «Треба піднімати руку ось так», «Покажи, як ти будеш піднімати руку», «Пиши, як я...» тощо.

3) створення ситуації успіху, заохочення. Учні першого класу, особливо здобувач освіти з аутизмом, потребують індивідуальної допомоги та похвали водночас за виконану роботу. Тому важливо акцентувати увагу на їх досягнення в навчальній діяльності. Серед мовних кліше застосовуються такі: «Ти сьогодні склав речення з 5 слів, це досягнення», «Ти вмієш...», «Ти гарно написав...», «Сьогодні набагато краще, ніж вчора», «Молодець» та інші. Учитель повинен знати, що саме мотивує дитину до діяльності. Для цього з'ясовується його захоплення, улюблена справа. Так, на уроці письма, спостерігалася любов дитини до малювання, тому йому пропонувалося завдання розмалювати малюнок у Букварі. На уроках математики – намалювати чотири квітки біля ширшої стежки і дві – біля вузкої. Пізніше асистент використовує різнокольорові жетони як похвалу та з метою формування навичок лічби предметів.

Як показує наше дослідження, робота з дітьми з особливими потребами не буде ефективною, якщо дитина асоціальна та абсолютно ніяк не взаємодіє з іншими. Звісно, цей аспект в більшій мірі залежить від вчителя. Є декілька прийомів, які можна використати для швидкої соціалізації дитини з особливими потребами у класі. Серед них: застосування дидактичних та рольових ігор, бесід за сторінками Букваря. По-друге, вчитель обов'язково повинен проводити командну роботу на уроці, де кожен учень є важливим учасником, незалежно від його особливостей. Таким чином, кожна дитина може навчитися чомусь новому своїх однокласників.

Отже, реалізація прав на освіту дітей з обмеженими можливостями розглядається як одне з найважливіших завдань державної політики в галузі корекційної освіти. Для того, щоб учень з особливими потребами відчував себе максимально комфортно серед інших учнів, учитель має провести бесіду про інклюзивне навчання не тільки з учнями класу, але й із батьками. Саме від

учителя залежить, якою буде адаптація учня з певними «відхиленнями». Головне – це донести до учнів, що людина є цінністю, індивідуальністю, незалежно від деяких чинників, пов'язаних з її здоров'ям. Повага та спільна праця допоможе інтегруватися дітям в соціум, спочатку освітній і згодом в суспільний.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с. – (с.48).
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Соціальний педагог. – 2010. – №4. – С. 3-6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/npa/prozatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

ТЯГУР А.В.,

ІСАК Т.В.

Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету, Україна

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ БІОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

У процесі дослідження історії розвитку методики викладання біології однією із найважливіших проблем є її періодизація. Періодизація дає змогу виявити структурні особливості науки, закономірності розвитку її цілей, завдань, методів тощо, рушійні сили, зв'язок з іншими науками і на основі цього зробити певні узагальнення. В основу періодизації покладаються якісні зміни в науці, які відділяють один період від іншого.

На сьогодні немає науково розробленої періодизації історії методики викладання біології в середній школі України. Фрагментарні відомості з цього питання можна знайти у працях Е. Середенко, Б. Мітюкова, А. Охріменка, Л. Логінової, І. Шульги. Серед доробків науковців привертає увагу періодизація В. Федорова, яка називає такі критерії періодизації: залежність від характеру виробничих відносин, політичного устрою і суспільної ідеології; зв'язок з науками про природу, а також педагогікою і дидактикою; практика навчання природознавству як джерело теоретичного розвитку методики природознавства. Окрім того, автор радить враховувати внесок учителів, методистів у розвиток методики. Відповідно виділяє такі періоди розвитку методики біології як науки:

– *педагогічна думка Київської Русі*. Можна охарактеризувати його як період «Інтенсивного насадження грамотності». Проте слід пам'ятати, що вона носила чітко виражений класовий характер. Кожна соціальна група одержувала певний рівень знань, відповідно до її стану. В 1086 році при київському Андріївському монастирі внучкою князя Ярослава Мудрого Ганною (Янкою) було відкрито перше на Русі жіноче училище. Видатним пам'ятником педагогічної думки того часу являється «Поучение детям» (1117) київського князя Володимира Мономаха. Проте, тяжкі часи монголо-татарських набігів на довгий час призупинили розвиток науки, культури;

– *освіта на Україні в XIV-XVI ст.* Важливу роль в поширенні письменності і грамотності в XIV ст. На Україні продовжує відігравати Києво-Печерський монастир. Монахи вчили дітей читати по Часослову і Псалтирю, писати, рахувати.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>